

geven, is juist het sprekendst gebleken, hoe de geaardheid van zijn gemoed, van zijn ziel was.

De echte, de geheel onbedorven Racine, dat is de man die, als hij zich op het doel zijner kunst bezon, niet langer theorieën formuleerde over het getal der benodigde gegevens, of meende een godgevallig werk te doen door de ondeugd in den val te laten loopen, maar die zich *door verzen* bevredigen wilde. Krachtig gevoel en schoonheid, dat wilde hij in zich weten en doen stollen in poëzie. De heftigste niet alleen, ook de meest verwoestende hartstochten, als het moest, wilde hij ondergaan en vertoonen, zooals, in *Iphigénie*, de eerzucht van een vader die zijn dochter desnoods offeren zal; afschuwelijke gemoedsgesteldheden maakte hij somtijds concreet, maar altijd in harmonieuze en evenwichtige taal. De ergste misdaden, heeft hij mondeling eens opgemerkt, konden aanvaardbaar worden gemaakt; er was „slechts” „fécondité, délicatesse, justesse d’esprit” voor noodig. Op die wijze kon men bereiken wat altijd bereikt moest worden, kon men „plaire et toucher”. (Préface *Bérénice*).

De machtigste hartstocht is dan in de stukken van Racine, naar men weet, de hartstocht der liefde. Wel had hij in zijn eerste tragedie, *La Thébaine*, met opzet aan de liefde slechts een bijkomstige beteekenis toegekend, zeggende dat „les tendresses et les jalousies des amants ne sauraient trouver que fort peu de place parmi les incestes, les parricides et toutes les autres horreurs qui composent l’histoire d’Œdipe et de sa malheureuse famille”, maar reeds in *Alexandre* was dat anders geworden, en in al zijn volgende stukken is de liefde de voornaamste of een der voornaamste van de drijfveeren zijner personages; Phèdre, tenslotte, beschrijft zelf zeer te recht haar toestand in dezen indrukwekkenden regel:

C’est Vénus tout entière à sa proie attachée.

In al zijn gewelddadigheid moest deze hartstocht door den tragicus worden getoond. Hebt gij bezwaren tegen mijn personage Pyrrhus? schijnt Racine in de voorrede van zijn *Andromaque* aan den lezer te vragen. „[...] que faire? Pyrrhus n’avait pas lu nos romans; il était violent de son naturel, et tous les héros ne sont pas faits pour être des Céladons”. Verre van Racine was aldus de meening der „précieux”, dat de liefde een onderwerp was voor subtiele beschouwingen en ingewikkelde geestigheden, en een aanleiding tot overgevoelige, smachtende betuigingen: bezetenheid was volgens hem van de liefde het voornaamste kenmerk.

Er is dan ook geen sprake van, dat met de sierlijke, evenwichtige, op zichzelf rustige omschrijving der hartstochten die men in de werken van Racine aantreft, een verlichting, een opbeuring der hoorders, een vertroosting was bedoeld. Ja, ongetwijfeld heeft ook Racine geweten — al heeft hij er zich nauwelijks over uitgelaten — wat Aristoteles